

FRITIDSINVÅNARNA MED I KOMMUNERNAS OCH BYARNAS VERKSAMHET

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Finlands Kommunförbund • Finlands Egnahemsförbund
Byaverksamhet i Finland • Suomen Yrityskummit • Skärgårdsdelegationen

FRITIDSBOENDET STÄRKER LANDSBYGDENS LIVSKRAFT

Finland – ett land med utbrett fritidsboende

I Finland finns en halv miljon fritidsbostäder och 800 000 personer bor i hushåll som äger ett fritidshus. Två miljoner personer använder dem. För varje dag man tillbringar på stugan ökar den summa pengar, totalt över 3 miljarder euro om året, som spenderas på landsbygden. Det andliga kapitalet hos fritidsinvånarna är ännu viktigare än pengarna. Fritidsboendet har i mångt och mycket en positiv inverkan på landsbygdens utveckling.

Fritidsinvånarna är kommuninvånare på deltid och bybor

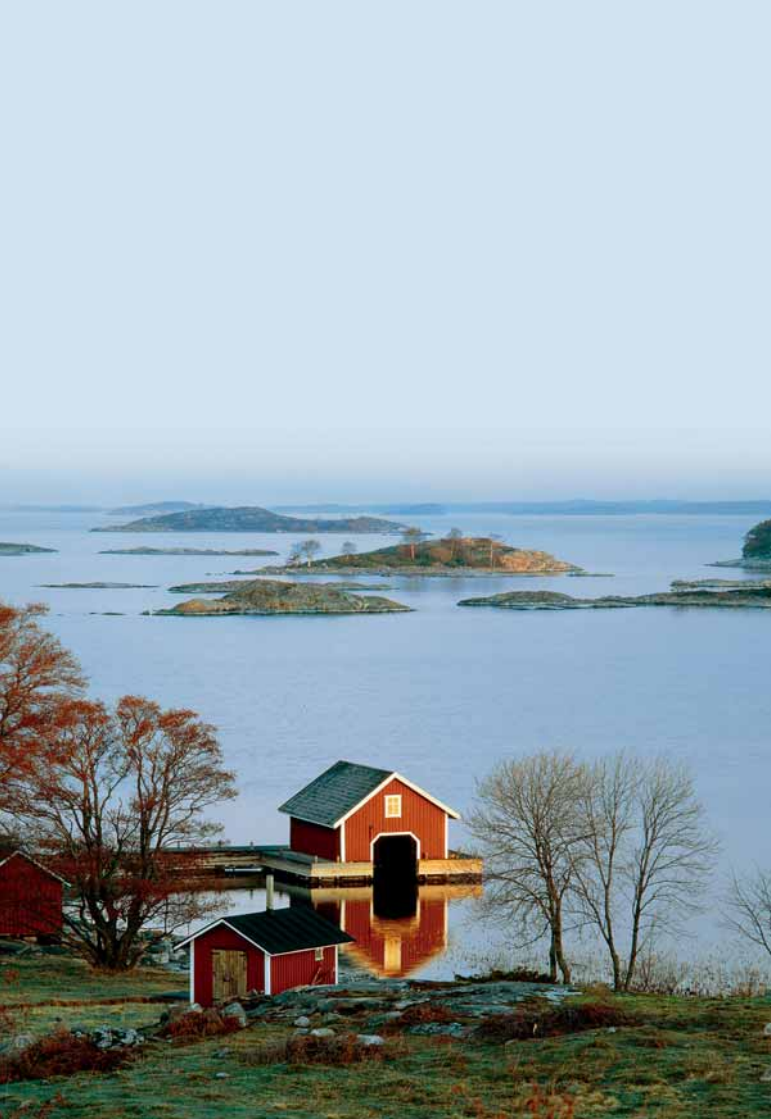
Man tillbringar mer tid på stugan tack vare att landsbygden lockar, man har numera högre standard på stugan, mer fritid, distansarbete har blivit vanligare och pensionärerna tillbringar mer tid på stugan. Demokrati för fritidsboende handlar om fritidsinvånarnas möjligheter att fullt ut delta i det som händer i kommunerna och byarna. En sådan växelverkan berikar fritidsinvånarnas liv och dessa i sin tur skänker landsbygden nya idéer, eftersom de äger kunskaper och erfarenheter av annat slag än de fastboende. Ortens företagare kan lära känna fritidsinvånarnas behov och sälja mer. Då kan t ex arbetsplatser tryggas och nya skapas. En enkät inom projektet för fritidsboendedemokrati (2007) visar att 67 % av kommunerna och 72 % av fritidsinvånarna anser det nödvändigt att öka fritidsinvånarnas delaktighet och insyn i kommunen. 54 % av kommunerna och 64 % av fritidsinvånarna förespråkar att fritidsboendekommittéer tillsätts.

Fritidsboendekommittéer

I många vidsynta kommuner med stort antal fritidsboende finns redan en fritidsboendekommitté. Den är ett rådgivande organ i kommunen och består av fritidsinvånare och kommunens representanter. Fritidsinvånarna väljer sina egna företrädare till kommittén. Kommittén kan behandla frågor om fritidsinvånarnas fastighetsskatter, planläggningen, byggnadsinspektionen, hälsocentralernas användning, vattenförsörjningen i glesbygdsområden, stugornas elektrifiering, teleförbindelser, stöd till enskilda vägar, båtplatser, brand- och räddningsväsende, bibliotek, annat kulturutbud, motionsställen, avfallshantering, miljövård och annat kring fritidsboendet. En annan viktig uppgift är att arbeta för att fritidsinvånarnas kunskaper och köpkraft tas tillvara i kommunens utvecklingsarbete.

Fritidsboendeforum – årligt evenemang för fritidsinvånarna

Oavsett om det finns en fritidsboendekommitté i kommunen eller inte, är det värt att överväga en träff för fritidsinvånarna och kommunens representanter en gång om året, dvs. ett fritidsboendeforum. På träffen informerar man fritidsinvånarna om vad som är på gång och besvarar deras frågor om kommunens verksamhet. På nästa fritidsboendeforum kan man berätta hur de ärenden som tidigare varit uppe har avancerat under året. Samtidigt får fritidsinvånarna tillfälle att träffas, vilket är trevligt i sig.

Aktiviteter och föreningsverksamhet

Naturliga mötesplatser för de fritids- och fastboende är föreningar som tex by-, fritidsboende-, hembygds-, kultur-, idrotts- och vattenskyddsföreningar liksom även jaktgillen, fiske-, väg- och vattenandelslag. Fritidsborna deltar ofta i kulturevenemang i kommunerna och byarna som kunder eller "talkojobbare". Fritidsborna är aktiva i byalag. Även de större stugområdena håller på att få egna föreningar för fritidsboende.

Viktigt med information

En viktig förutsättning för demokrati för fritidsboende är att kommunen ger fritidsinvånarna information. Infoblad och meddelanden vid sommarsäsongens start läses och sparas ofta omsorgsfullt på stugan. Via kommunens webbsidor kan man i realtid nå fritidsinvånarna som bor runtom i landet.

FRITIDSINVÅNARNA ÄR EN VIKTIG DEL AV LANDSBYGDEN

Mikael Grannas, Houtskärs kommundirektör:

”Fritidsinvånarna livsviktiga för en skärgårdskommun”

Houtskär som ligger i den väståboländska skärgården har omkring 650 fastboende. Man räknar med att det finns runt 2 500 fritidsboende i kommunen. För att få ett samarbetsorgan mellan kommun- och fritidsinvånarna grundades 2003 en samarbetskommission. Kommissionen består av tio medlemmar, av vilka fem företräder fritidsinvånarna och fem kommuninvånarna.

Kommissionen väljs av ett samarbetsparlament som samlas en gång om året, där alla som är fastighetsägare eller hyresgäster kan delta.

Kommissionens verksamhet är väl förankrad i kommunen. Den leds av kommundirektören, och ordföranden för kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen sitter alltid med som en av lokalinvånarnas representanter. Kommissionen samlas sex gånger om året. Den har ett eget kostnadsställe i kommunens budget för verksamheten och har befogenhet att lägga fram initiativ för kommunstyrelsen.

– Samarbetet i kommissionen mellan fritidsinvånarna och kommuninvånarna har varit konstruktivt, vi har inte hemfallit åt att huvudsakligen gräla om sopavgifter och fastighetsskatter, säger kommundirektör Grannas.

– Eftersom vi har en gemensam organisation som funderar på och utvecklar kommunala angelägenheter, kan man föra en konstruktiv diskussion om hur kommunen och miljön ska utvecklas. Ömsesidigt förtroende föds med tiden och då kan man också diskutera svåra frågor.

– Kommissionen har koncentrerat sig på kulturutbudet, miljöfrågor, näringslivet och på att utveckla servicen. Samarbetet mellan fritids- och kommuninvånarna i Houtskär blir ännu viktigare vid ingången av 2009, då kommunen går samman med Pargas, Nagu, Korpo och Inö och bildar Väståbolands stad, menar kommundirektör Mikael Grannas.

Jouko Taskinen, ordförande för Jaalan Kesäasukasyhdistys ry
”Fritidsinvånarens intressen sammanfaller oftast med kommuninvånarens”

Jouko Taskinens familj bor i Vanda och har en sommarstuga i Jaala, den vattenrikaste kommunen i norra Kymmenedalen. Kommunens befolkning på ca 1 900 mångdubblas när sommargästerna anländer till de ca 3 000 stugorna.

Taskinen som också arbetar inom Egnahemsförbundets fritidssektor började grunna på om man inte borde ha en kanal till kommunen för att förhandla i frågor som rör sommargästerna.

– En förening tedde sig som ett bra alternativ för att göra fritidsinvånarnas röst hörd. En enskild sommargäst får ju i allmänhet inte så värst mycket uppmärksamhet i kommunhuset. Jaalas förening för sommargäster bildades för sex år sedan. Kommunen ställde sig mycket välvilligt till frågan och gav mötesrum och sekreterarhjälp för det stiftande mötet. Mottagandet från kommunens sida var gott, säger Taskinen.

Under de första åren höll föreningen nära kontakt med kommunen och Jaalas företagarförening genom inofficiella möten. För tre år sedan grundades i Jaala kommun en fritidsboendekommitté på föreningens initiativ. Till den hör sju personer som fritidsboendeföreningen valt bland sina medlemmar och ordförandena för kommunfullmäktige och kommunstyrelsen samt kommundirektören.

– Kommittén är ett officiellt rådgivande organ i kommunen. Kommitténs första jobb var ett program för att utveckla fritidsboendet. Programmet lever förstås hela tiden med omständigheterna. Konkreta större frågor är den pågående renoveringskampanjen och massan Mökkiläinen 2008 som äger rum i Jaala i juni, tillägger Taskinen.

Aktuellt i kommittén är bl.a. ett projekt för landskapsvård, där trakten runt Jaala kyrkby planmässigt ska istandsättas. Vi har också lyft fram bl.a. hälsovårdstjänster för fritidsboende, vandringsleder, bad- och båtplatser samt brand- och räddningstjänster.

– Fritidsboendekommittén har många uppgifter. Fritidsinvånarnas intressen är också kommuninvånarnas intressen. De står sällan i strid med varandra, säger Taskinen och menar att när Jaala kommun vid ingången av 2009 går samman med Kouvola får föreningen en ännu viktigare roll. Och föreningens tyngd ökar, eftersom Kouvola blir en av Finlands största fritidskommuner med sina 7 500 stugor. Därför utvidgar föreningen sin verksamhet till hela området.

– När beslutsfattandet flyttar allt längre bort och till städerna, behövs fritidsboendeverksamheten ännu mer för att lyfta fram stugområdenas synpunkter, säger ordförande Jouko Taskinen.

Professor, företagsfadder Laura Kolbe:

”Äkta folklig skicklighet ser man i kyrkbyarna och på landsbygden”

Laura Kolbe, som är professor i Europas historia vid Helsingfors universitet, har sitt sommarställe i Päijänne-Tavastland i Sysmä med knappt 5 000 invånare. Där har hon tillbringat somrarna sedan början av 1960-talet.

– I Sysmä kan man på nära håll följa hur det finska samhället utvecklats under århundradenas lopp. Sysmä är som ett Finland i miniatyr där basnäringarna och kulturen lever starkt.

– Under de 15 senaste åren har jag varit aktiv där på många sätt. Bl.a. har jag varit Sysmäns företagsfadder från 2002, ordförande i styrelsen för stödföreningen för Sysmän Suvisoitto och medlem av Sysmädelegationen från 1995 och dess ordförande de två senaste åren.

– Delegationen är ett brett forum där sommargäster som jag kan påverka. Dessutom får man speciellt sommartid många tillfällen att träffa de kommunala beslutsfattarna i samband med evenemangen Suvi-Pinx, Suvisoitto och Kirjakylä. Jag har positiva erfarenheter av att det finns möjligheter, åtminstone i Sysmä, för en fritidsinvånare att påverka. Vi har alltid kunnat föra en dialog med de lokala påverkarna, man har lyssnat på saklig feedback och tagit emot konstruktiv kritik.

– I Sysmä är det sociala umgänget livligt särskilt under sommaren. Evenemangen präglas av en avstressad publik, avkopplande stämning och superbt lagarbete, beskriver sommarsysmäbon Laura Kolbe sin fritidskommun.

Sysmädelegationen

Sysmädelegationen bildades på 1990-talet i första hand för att utveckla företagandet och marknadsföringen i kommunen. Åtskilliga kända sommargäster i Sysmä har deltagit; personer som arbetar inom näringslivet, statsförvaltningen eller liknande och som ställt upp för Sysmä. I delegationen finns också företrädare för kommunens tjänstemannaledning, för banker, lantbruksproducenter och företagarföreningar. Många av delegationens fritidsboende, som ofta är påverkare med gedigna branschkunskaper, är samtidigt företagsfaddrar för företag i Sysmä. Delegationen är en rådgivande organisation. Den samlas i regel 1-2 gånger om året och behandlar aktuella ämnen tillsammans med kommunens administrativa och politiska ledning. Delegationen har hjälpt till också i frågor om planläggning, marknadsföring av kommunen, turism och kulturprojekt.

Kommundirektör Hannele Mikkanen:
**"I Libelits sätter man värde på
fritidsinvånarna"**

Libelits med sina knappt 12 000 invånare ligger i norra Karelen utanför Joensuu. Redan 2004 tog man fritidsinvånarna med för att påverka i kommunala angelägenheter när den första fritidsboendekommittén bildades.

I Libelits kommun finns nästan 3 000 fritidshus, och endast drygt 20 procent av dem ägs av fast bosatta i kommunen.

Till fritidsboendekommittén i Libelits väljs representanter enligt vattenområde, kommunens areal består till en tredjedel av vatten. I varje vattenområde väljer fritidsinvånarna egna representanter till kommittén. I kommittén på 9 personer ingår dessutom en representant för kommunstyrelsen samt kommundirektören. År 2007 använde man postkortsröstning när man för andra gången valde en fritidsboendekommitté.

Libelits kommundirektör Hannele Mikkanen är mycket nöjd med samarbetet mellan fritidsinvånarna och kommunen.

– Det viktiga är medborgarinflytandet. Fritidsinvånarna får tillfälle att föra fram sina åsikter i kommunala angelägenheter och påverka kommunens utveckling. Hos oss sätter man högt värde på fritidsinvånarna, vi ser dem som en resurs, säger kommundirektör Mikkanen.

– Centralt för fritidsboendekommittén har varit vattendragen och användningen av stränderna. Kommittén deltog aktivt när ett målprogram för fritidsboendet gjordes upp i kommunen för 3,5 år sedan.

– Mötena är inte kafferep, man resonerar grundligt igenom allt. Varje år ordnas ett större evenemang. Fritidsborna inbjuds till en gemensam fiskafton vid stranden med ett visst tema. Teman under senare år har varit bl.a. miljöfrågor, fritidsinvånarnas säkerhet och företagandet. På de populära fiskaftnarna har vi haft runt 400 deltagare, men i framtiden är vi beredda på ännu fler.

– För att öka kontaktytorna mellan fritidsinvånarna och de kommunala beslutsfattarna har vi haft teaterkvällar. Två gånger per sommar har kommunen bjudit in fritidsinvånarna till en teaterkväll, där också kommunens förtroendevalda och tjänstemän deltagit.

När ortsborna och sommargästerna lär känna varandra umgås man mer otvungen i fortsättningen. Kommunens mål är att fritidsinvånarna tillbringar allt mer tid i kommunen och att de kanske förr eller senare rentav flyttar till kommunen permanent, sammanfattar Mikkanen.

Utvecklingschef Tuomas Perheentupa, Byaverksamhet i Finland rf:
”Förnuftigt att koncentrera krafterna”

Utvecklingschef Tuomas Perheentupa vid Finlands Byaverksamhet rf (SYTY) anser att det är bra att fritidsinvånarna koncentrerar sina krafter och frejdigt kommer med i arbetet på att utveckla området där de har sitt fritidshus. Man kan påverka antingen genom fritidsboendekommittéerna eller delta direkt i byrådets verksamhet. Fritidsboendekommittéerna och byråden bedriver i regel ett nära samarbete, eftersom de har gemensamma intressen.

– När det gäller utvecklingen av landsbygden och byarna tycker jag att man inte ska skilja på fastboende och fritidsboende. Människor som bor på två eller flera ställen har färskare idéer och är fördomsfria. Fritidsborna och de fast bosatta känner samma hängivenhet för sin bygd och vill utveckla den. Varderas insats är viktig. De olika perspektiven är en rikedom, säger Tuomas Perheentupa, som har goda erfarenheter av samarbetet mellan fritidsboende och fastboende från sin förra semester- och nuvarande hemkommun Karislojo.

– Tillsammans har man genomfört många EU-projekt. Bl.a. en båthamn och ett kulturcentrum har byggts med projekt pengar. Andra gemensamma intressen för fastboende och fritidsboende är landskapsvård och att arbeta för att hålla kvar servicen, berättar Perheentupa.

– Det är ännu viktigare att organisera sig och koncentrera krafterna nu när kommuner sammanslås. När administrationen koncentreras allt längre bort, händer det ofta att enskilda människors initiativ hamnar underst i högen. En förening har betydligt mer tyngd i att driva frågor; Perheentupa uppmanar de boende i fritidskommuner att gå samman och bilda nätverk.

Foto: Petri Asikainen, Gorilla • Hannu Vallas, Naturfotografier/Huvälliteri • Rarni Nummila, Naturfotografier/Huvälliteri

Översättning: Viola Eksten (c)

Information om projektet demokrati för fritidsboende på webbadressen: www.intermin.fi/julkaisut

- Fritidsinvånarnas delaktighet i kommunernas beslutsfattande (Inrikesministeriets publikation 14/2006)
- Fritidsinvånarna och den kommunala servicen (Inrikesministeriets publikation 24/2006)

Mer information: www.omakotiliitto.fi/ajankohtaista • Projektet fritidsinvånarna med i kommunernas och byarnas verksamhet